

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Навчально-науковий інститут права

Кафедра екологічного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
з навчальної роботи

«28» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ МІЖНАРОДНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»
за спеціальністю С6 «Географія та регіональні студії»
ступінь вищої освіти магістр
освітньо-наукова програма «Транскордонне природоохоронне співробітництво»
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2025/2026
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач:

Юлія ВЛАСЕНКО, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри екологічного права

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ 2025

Розробники:

Юлія ВЛАСЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри екологічного права

ЗАТВЕРДЖЕНО

«26» серпня 2025 р.

Завідувачка кафедри фізичної географії та
геоекології

Людмила БІЛОУС

Протокол № 1 від «26» серпня 2025 р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол №7 від «27» серпня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії

Наталія КОРОГОДА

«27» серпня 2025 р.

ВСТУП

1. Мета дисципліни спрямована на пізнання основних принципів і правових норм щодо регулювання екологічних відносин на міжнародно-правовому рівні і в транскордонному контексті та формування навичок використання цих знань у природоохоронній, правозастосовній та науковій діяльності.

2. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни:

1. *Знати* основи теорії права, мати компетентності набуті в процесі вивчення екологічного права та інших дисциплін еколого-правового спрямування.

2. *Вміти* застосовувати одержані теоретичні знання щодо тлумачення, дії та реалізації міжнародних норм на національному рівні; самостійно вирішувати практичні завдання щодо реалізації екологічних прав людини та транскордонного природоохоронного співробітництва.

3. *Володіти* навичками синтезу, аналізу, узагальнення та тлумачення норм права.

3. Анотація навчальної дисципліни передбачає опанування студентами теоретичних знань щодо особливостей формування та розвитку системи правового регулювання екологічних відносин на міжнародному рівні, із основними пріоритетами міжнародного еколого-правового співробітництва, міжнародно-правовими способами захисту екологічних прав громадян і формування у студентів практичних вмінь та навичок щодо самостійного розв'язання практичних проблем, які виникають у процесі реалізації норм міжнародних екологічних угод на національному та міжнародному рівнях та в процесі транскордонного природоохоронного співробітництва.

4. Завдання вивчення дисципліни полягає у набутті студентами загальних та фахових компетентностей, передбачених ОП «Транскордонне природоохоронне співробітництво»:

ЗК01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК02. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК03. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК07. Здатність працювати в міжнародному контексті.

СК02. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів у сфері географії, регіональних студій та дотичних міждисциплінарних напрямках.

СК07. Здатність здійснювати фахову оцінку документів просторового планування для різного рівня (в тому числі, стратегій, планів розвитку територій), процесів глобалізації, регіоналізації та урбанізації у світі, проводити їхню фахову експертизу, оцінювати можливі ризики та загрози.

СК10. Здатність готувати звітно-аналітичні документи (аналітичні записки, експертні висновки, дослідницькі звіти тощо) та публічно презентувати результати наукових досліджень, забезпечити зрозуміле донесення власних ідей, висновків та аргументацій до фахівців і нефахівців.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3 комунікація 4. автономія та відповідальність [□])		Форми (та/або методи і технології) викладанн я і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання 60% правильних відповідей (за необхідності)	Відсоток у підсумко вій оцінці з дисциплі ни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати основні правові категорії міжнародного екологічного права і проблеми їх застосування, систему міжнародного екологічного права, джерела міжнародного	Лекція, семінарське заняття, самостійна	виступ з доповіддю, презентація доповіді,	20%

	екологічного права, співвідношення норм міжнародного та національного екологічного права та правових основ транскордонного співробітництва	робота,	доповнення/дискусія по виступу, опитування, виконання реферативної роботи, залік	
1.2.	Критично осмислювати актуальні теоретичні та практичні проблеми формування та реалізації норм міжнародного екологічного права, міжнародно-правових механізмів охорони навколишнього середовища, регулювання використання природних ресурсів, забезпечення міжнародної екологічної безпеки та транскордонного співробітництва держав	Лекція, семінарське заняття, самостійна робота,	виступ з доповіддю, презентація доповіді, доповнення/дискусія по виступу, опитування, виконання реферативної роботи, залік	20%
2.1.	Спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою отримання нових знань та процедур в сфері застосування норм міжнародного екологічного права на міжнародному та національному рівні	Семінарське заняття, самостійна робота	виступ з доповіддю, презентація доповіді, доповнення/дискусія по виступу, опитування, виконання реферативної роботи	10%
2.2.	Здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності, зокрема, здатність до формування комплексного підходу до наукового дослідження проблем міжнародного екологічного права	Семінарське заняття, самостійна робота	виступ з доповіддю, презентація доповіді, доповнення/дискусія по виступу, виконання реферативної роботи	10%
3.1.	Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефахівців, зокрема, до осіб, які навчаються, зокрема, вміти оцінювати, виробляти та демонструвати результати дослідження основних напрямів подолання глобальних проблем міжнародного екологічного права	Лекція, семінарське заняття, самостійна робота.	виступ з доповіддю, презентація доповіді, доповнення/дискусія по виступу, виконання реферативної роботи, залік	15%
4.1.	Управляти робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів в сфері міжнародно-правового регулювання екологічних відносин та вирішення транскордонних екологічних проблем	Семінарське заняття, самостійна робота	виступ з доповіддю, презентація доповіді, доповнення/дискусія по виступу, опитування, виконання	10%

			реферативної роботи	
4.2.	Демонструвати здатність до навчання із високим рівнем автономності	Семінарське заняття, самостійна робота, залік.	виступ з доповіддю, презентація доповіді, виконання реферативної роботи	15%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати вивчення дисципліни	Програмні результати навчання	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	4.1	4.2
ПРН01.	Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички географічних та дотичних до них теорій та концепцій для транскордонного природоохоронного співробітництва. Зокрема теорій та концепцій: взаємодії людини й довкілля; просторової організації природи й суспільства; антропоїзації та ландшафтознавчої адаптації для сталого розвитку, збалансованого природокористування, збереження біорізноманіття та природоохорони, просторового планування.	+	+		+	+		
ПРН02.	Оцінювати результати власної роботи, демонструвати прогрес професійних, наукових, просвітницьких компетентностей, вміння працювати в команді, зокрема й з питань сталого природокористування, транскордонного природоохоронного співробітництва. Керувати правами інтелектуальної власності.			+	+	+	+	
ПРН06.	Формулювати наукових досліджень, застосовувати		+		+		+	+

сучасні методи та моделі проблемно-орієнтованих досліджень, використовувати інформаційні технології, проводити польові та лабораторні дослідження у сфері географії, просторового планування, природокористування, природоохорони, екосистемних послуг, відновлення довкілля, природоорієнтованих рішень.							
ПРН10. Проводити самостійно спостереження та дослідження стану довкілля в польових, лабораторних умовах. Знати засади екологічного моніторингу та методи аналізу його результатів для організації сталого природокористування та природоохорони.		+		+		+	+

7. Схема формування оцінки: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами виступу на семінарах з доповіддю, презентацією доповіді, доповнення/дискусії по виступу, опитуванні, виконанні реферативної роботи.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

результати навчання – **1.1 – 1.2 (знання)** – до 40%;

результати навчання – **2.1-2.2 (вміння)** - до 10%;

результати навчання – **3.1 (комунікація)** - до 15%;

результати навчання – **4.1-4.2 (автономність та відповідальність)** - до 25 %

7.1 Форми оцінювання студентів:

Заняття проводять у вигляді лекцій та семінарських занять. Завершується дисципліна заліком.

- **семестрове оцінювання:** кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні виступу на семінарах з доповіддю, презентацією доповіді, доповнення/дискусії по виступу, опитуванні, виконанні реферативної роботи.

Організація оцінювання: опитування в усній чи у письмовій формі проводиться після завершення викладання всіх тем. Реферативні роботи захищаються по виконанню, відповідно до графіка проведення семінарських занять.

Оцінювання за формами контролю:

	ЗМ1		ЗМ2	
	Min. – 30 балів	Max.– 50 балів	Min. – 6 балів	Max.– 10 балів
виступ на занятті з тематичною доповіддю	«3» x 10 = 30	«5» x 10 = 50	«1» x 6 = 6	«1» x 5 = 5

презентація матеріалів тематичної доповіді	«1» x 5 = 5	«5» x 5 = 15	«2» x 5 = 10	«1» x 5 = 5
доповнення/дискусія до виступу	«3» x 5 = 15	«5» x 1 = 5	«3» x 1 = 3	«1» x 3 = 3
опитування	«1» x 10 = 15	«1» x 10 = 10	«1» x 5 = 15	«1» x 5 = 5
реферативна робота	«1» x 15 = 30	«3» x 5 = 15	«1» x 5 = 5	«2» x 5 = 10
«1» мінімальна/максимальна оцінка, яку може отримати студент. 1 мінімальна/максимальна залікова кількість робіт чи завдань.				

- **Умови допуску до заліку:** рекомендований мінімум для допуску – 36 балів. Для студентів, які набрали сумарно меншу від 36 балів (*рекомендований мінімум*) кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску до заліку є написання рефератів по питанням пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

- **підсумкове оцінювання у формі заліку проводиться в письмовому форматі.** Максимальна кількість балів на заліку – 40, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 24 (*60% максимальної кількості балів, відведених на залік*).

При розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль1	Змістовий модуль2	Залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	<i>30</i>	<i>6</i>	<i>24</i>	<i>60</i>
Максимум	50	10	40	100

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка», введеного в дію наказом № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і семінарських занять

№	Тема	Кількість годин		
		лекції	семінарські заняття	С/Р
Змістовний модуль: Теоретико-правові засади міжнародного екологічного права як галузі сучасного міжнародного права				
1	Тема 1. Основоположні засади міжнародного екологічного права. Поняття та предмет міжнародного екологічного права. Глобальні екологічні проблеми як передумова формування міжнародного екологічного права.	2	2	10
2	Тема 2. Принципи та джерела міжнародного екологічного права. Міжнародні еколого-правові угоди, участь в яких бере Україна.	2	2	10
3	Тема 3. Об'єкти і суб'єкти міжнародного екологічного права. Інституційний механізм міжнародного екологічного права. Міжнародні організації як суб'єкти міжнародного екологічного права	2	2	10
4	Тема 4. Міжнародно-правовий захист екологічних прав людини.	2	2	10
5	Тема 5. Міжнародно-правова відповідальність за екологічні правопорушення.	2	2	5
6	Тема 6. Участь України у міжнародному співробітництві в сфері охорони навколишнього середовища та забезпечення міжнародної екологічної безпеки. Імплементация міжнародних еколого-правових норм в систему екологічного законодавства України	2	2	5
Змістовний модуль 2. Особлива частина. Міжнародно-правова охорона навколишнього середовища, регулювання використання природних ресурсів, забезпечення міжнародної екологічної безпеки.				
7	Тема 7. Міжнародно-правове регулювання використання та охорони деяких природних ресурсів та об'єктів	1	1	6
8	Тема 10. Міжнародно-правове забезпечення екологічної безпеки	1	1	6
Всього:		14	14	62

Загальний обсяг 90 год., в тому числі:

Лекцій **14 год.**

Семінари **14 год.**

Самостійна робота - **62 год.**

9. Питання для самостійної роботи

1. Глобальні екологічні проблеми як передумова формування міжнародного екологічного права.
2. Науково-теоретичні підходи до визначення поняття та змісту міжнародного екологічного права: проблеми понятійного та термінологічного апарату.
3. Співвідношення об'єктів міжнародного екологічного права та екологічного права України.
4. Основні засади Концепції загальної спадщини людства.
5. Ознайомитися із міжнародними політико-правовими документами, що закріпили принципи міжнародного співробітництва держав в галузі екології (Стокгольмською Декларацією (1972 р.), Ріо-де-Жанейрською (1992 р.) та Йоханесбургською декларацією (2002 р.), Всесвітньою хартією природи (1982 р.), Хартією океанів.
6. Розглянути Віденські конвенції про міжнародні договори та правонаступництво держав у міжнародних договорах.
7. Науково-теоретичні підходи до розуміння поняття суб'єктів міжнародного екологічного права.
8. Визначити основні напрямки діяльності Організації Об'єднаних Націй у сфері охорони довкілля та захисту екологічних прав людини.
9. Дати характеристику діяльності спеціальних органів, інституцій та міжнародних організацій в системі ООН у сфері охорони довкілля.
10. Міжнародно-правові засади визначення статусу та діяльності міжнародних неурядових організацій.
11. Визначити правові форми участі міжнародних неурядових організацій екологічного спрямування у процесі формування еколого-правових приписів.
12. Визначити форми та напрямки регіонального співробітництва України у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.
13. Розглянути діяльність основних міжнародних економічних та фінансових організацій і інституцій у сфері охорони довкілля.
14. Екологічні права людини як права третього покоління прав людини.
15. Розглянути основні міжнародно-правові документи у сфері прав людини.
16. Визначити, яке місце посідає право на сприятливе навколишнє середовище у системі міжнародних стандартів прав людини.
17. Охарактеризуйте універсальні та регіональні механізми захисту екологічних прав людини.
18. У якому порядку захищаються екологічні права корінних народів засобами міжнародного права?
19. Охарактеризуйте міжнародно-правові механізми захисту екологічних прав людини: універсальні та регіональні механізми.
20. Механізм реалізації міжнародно-правової відповідальності у галузі екології.
21. Міжнародні судові органи, що розглядають спори в галузі екології.
22. Діяльність Комісії з міжнародного права ООН щодо кодифікації норм про відповідальність і зобов'язання держав за транскордонну екологічну шкоду.
23. Проблеми ефективності реалізації міжнародно-правової відповідальності у міжнародному екологічному праві.
24. Назвіть види правових форм співробітництва держав у сфері охорони навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.
25. Проаналізуйте конституційно-правові засади участі України у міжнародно-правовому співробітництві.
26. Визначити в яких міжнародних організаціях екологічного спрямування Україна приймає участь.

27. Дослідити особливості реалізації зобов'язань України по партикулярних міждержавних екологічних угодах.
28. Види правових форм участі держав у міжнародному співробітництві у сфері охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.
29. Участь України в роботі міжнародних організацій та виконання зобов'язань по міжнародних Конвенціях.
30. Участь України у регіональному співробітництві у сфері охорони довкілля.
31. Розглянути концепції співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного (національного) права
32. Які проблеми ефективності сучасного міжнародного екологічного права?
33. Що розуміється під фрагментацією міжнародного екологічного права і як це позначається на сучасному стані розвитку міжнародно-правового регулювання?
34. Форми реалізації міжнародних еколого-правових норм. Імплементация міжнародних еколого-правових норм. Поняття механізму імплементации міжнародних норм.
35. Міжнародно-правові механізми реалізації міжнародних еколого-правових норм. Організаційно-правовий механізм реалізації міжнародних еколого-правових норм. Конвенційний механізм реалізації міжнародних еколого-правових норм.
36. Діяльність ЮНЕП з питань ефективної реалізації міжнародних екологічних угод.
37. Історичні аспекти формування та розвитку міжнародно-правового регулювання використання морського простору.
38. Визначити співвідношення міжнародного екологічного та міжнародного морського права.
39. Розглянути міжнародно-правові засади здійснення морських наукових досліджень на континентальному шельфі.
40. Визначити міжнародно-правовий режим штучних островів, споруд та установок на континентальному шельфі.
41. Розглянути співвідношення атмосферного повітря, озонового шару та кліматичної системи як об'єктів міжнародно-правового регулювання.
42. Дослідити історію розвитку міжнародно-правового регулювання використання об'єктів дикої флори та фауни.
43. Охарактеризуйте основні принципи використання об'єктів дикої флори та фауни, що знайшли закріплення у міжнародно-правових документах.
44. Розглянути особливості міжнародно-правового регулювання використання генетичних ресурсів. Міжнародно-правові вимоги щодо використання біологічних (генетичних) ресурсів
45. Міжнародно-правове регулювання використання Світового океану для здійснення рибальства, розвідки та розробки мінеральних ресурсів континентального шельфу, мореплавства.
46. Міжнародно-правовий режим використання міжнародних озер та транскордонних водотоків.
47. Кліматична система як об'єкт міжнародно-правової охорони.
48. Визначити співвідношення міжнародного екологічного та міжнародного морського права.
49. Розглянути історію формування міжнародно-правових вимог щодо охорони морського середовища від забруднення.
50. Ознайомитись із вимогами Міжнародної конвенції щодо втручання у відкритому морі у випадку аварій, які призводять до забруднення нафтою 1969 року.
51. Розглянути положення Конвенції щодо попередження забруднення моря скидами відходів та інших матеріалів.

52. Визначити особливості охорони Чорного моря від забруднення відповідно до Конвенції про захист Чорного моря від забруднення 1992 року.
53. Роль та значення Конвенції про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини (1972 року).
54. Міжнародно-правова охорона водно-болотних угідь як середовища існування водоплавних птахів.
55. Міжнародно-правова охорона середовищ існування об'єктів дикої флори та фауни.
56. Розглянути положення Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин від 23 червня 1979 року (м. Бонн).
57. Розглянути положення Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі від 19 вересня 1979 року (м. Берн).
58. Вимоги щодо охорони об'єктів дикої фауни і флори, що знаходяться під загрозою зникнення у міжнародній торгівлі. Обмеження та вимоги, встановлені Конвенцією про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що знаходяться під загрозою зникнення від 3 березня 1973 року (м. Вашингтон); Європейська конвенція про захист тварин при міжнародному перевезенні від 10 травня 1979 р. (м. Страсбург).
59. Міжнародно-правове регулювання запобігання забруднення прісноводного середовища (міжнародних озер та транскордонних водотоків).
60. Міжнародно-правове регулювання співробітництва держав у випадку аварій на морі.
61. Особливості реалізації міжнародно-правової відповідальності за екологічну шкоду завдану морському середовищу.
62. Особливості міжнародно-правового механізму збереження біологічного різноманіття.
63. Міжнародно-правова охорона природних пам'яток та резервантів. Роль та значення Конвенції про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини (1972 р.) у міжнародно-правовій охороні природних пам'яток та резервантів.
64. Розглянути науково теоретичні підходи до визначення міжнародної (глобальної), транскордонної екологічної безпеки.
65. Визначити співвідношення між нормами міжнародного екологічного права, міжнародного права безпеки, міжнародного гуманітарного права щодо забезпечення міжнародної екологічної безпеки.
66. Міжнародно-правова система запобігання та реагування на надзвичайні ситуації природного та техногенного характеру.
67. Особливості міжнародно-правового регулювання поведінки з об'єктами підвищеної екологічної небезпеки.
68. Система міжнародної (глобальної) екологічної безпеки: поняття екологічної безпеки, етапи розвитку та формування.
69. Принципи і пріоритети міжнародної екологічної безпеки.
70. Міжнародно-правовий механізм забезпечення міжнародної (глобальної) екологічної безпеки.
71. Співвідношення та взаємозв'язок концепції міжнародної екологічної безпеки та концепції сталого розвитку.
72. Міжнародно-правові засади регулювання екологічно-небезпечної діяльності.
73. Міжнародно-правові обмеження щодо здійснення діяльності, пов'язаної із небезпечними відходами та речовинами. Базельська конвенція ООН про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів, 1989 року.
74. Особливості міжнародно-правового регулювання діяльності пов'язаної із небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та стійкими органічними забруднювачами. Роттердамська конвенція про процедуру попередньої обґрунтованої згоди щодо окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів в

- міжнародній торгівлі. Стокгольмська конвенція щодо поводження із стійкими органічними забруднювачами.
75. Особливості міжнародно-правових вимог щодо поводження з об'єктами підвищеної екологічної небезпеки. Конвенція ООН про транскордонний вплив великих промислових аварій.
 76. Міжнародна система заходів щодо інформування та оповіщення на випадок надзвичайної ситуації природного та техногенного характеру.
 77. Принципи взаємодопомоги держав на випадок надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру.
 78. Двостороннє співробітництво держав щодо запобігання та реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру.

10. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Задорожній О.В., Медведєва М.О. Міжнародне право навколишнього середовища: підручник для ВНЗ / Київ. нац. ун. ім. Тараса Шевченка, Ін. міжнар. відносин. К.: Видавничий дім «Промінь», 2010. 510с. URL: mield.narod.ru > ZadorozhnyiAV_MedvedevaMA9_book
2. Кравченко С.М., Андрусевич А.О., Бонайн Дж. Актуальні проблеми міжнародного права навколишнього середовища. Підручник / Під заг. ред. проф. С.М. Кравченко Львів: Вид. центр ЛНУ, 2002. 336 с.
3. Медведєва М. О. Теоретичні та практичні аспекти реалізації міжнародно-правових норм у галузі охорони навколишнього середовища: [монографія] / Марина Олександрівна Медведєва; за наук. ред. О. В. Задорожнього. К.: Фенікс, 2012. 479, [5] с. Бібліогр.: с. 427-479 та в підрядк. прим. (Серія «Бібліотека кафедри міжнародного права»). ISBN 978-966-136-003-6.
4. Шемшученко Ю.С. Міжнародні аспекти охорони природи. К.: Вища школа, 1985. 56 с.
5. Yuliia Vlasenko. International standards and priorities of environmental security and the mechanism of ensuring the environmental sector of sustainable development. Model of socio-environmental security doctrine: environmental and legal concept: monograph / H. I. Baliuk, Yu. L. Vlasenko, M. I. Inshyn, T. H. Kovalchuk, and others. Editorial board: M. I. Inshyn (chairman) and Ya. Ya. Melnyk (deputy chairman). Vol. 2. Kyiv: "Publishing house Ludmila", 2021. P. 47-84 (210 p.).
6. Vlasenko Yuliia. International Environmental Policy and Its Impact on Environmental Policy of Ukraine/ Ochrona prawna zasobow naturainych / Redakcja naukowa Jerzy Steimasiak, Emil Kruk, Grzegorz Lubenczuk/ Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, Drukarnia, «Elpil», 2018. – 325p. – p. 33-44.
7. Kiss A. International environmental law / A. Kiss, D. Shelton. – Nairobi: UNEP, 2004. – 446 p.
8. Karen Hulme, Elizabeth B. Hessami. New Legal Protections for the Environment in relation to Armed Conflict. 16 Jul, 2022. <https://www.iucn.org/story/202207/new-legal-protections-environment-relation-armed-conflict>

Додаткова:

1. Андрейцев В. І. Правові проблеми доступу до інформації та правосуддя в контексті міжнародних конвенцій. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юрид. науки. Випуск 49-51. 2003. С. 55-64.
2. Андрусевич А. Охорона довкілля у практиці Комітету ООН з прав людини // Вісник екологічної адвокатури. 2001. №14. С.29-31.

3. Балюк Г.І. Міжнародно-правові засади співробітництва України у сфері нерозповсюдження ядерної зброї. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. Випуск № 41. С. 23-27.
4. Буткевич В.Г. Міжнародне право навколишнього середовища // Міжнародне право: Основні галузі: Підруч./ За ред. В.Г.Буткевича. К.: Либідь, 2004. С.502-538.
5. Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України / За заг. ред. В.Н. Денисова. К.: Юстініан, 2006. 672с.
6. Власенко Ю.Л. Роль і значення міжнародно-правових принципів захисту навколишнього природного середовища в умовах війни в Україні // Правові проблеми раціонального природокористування, охорони природи та безпечного довкілля: збірник тез наукових доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю від Дня народження професора Василя Лук'яновича Мунтяна (м. Київ, 21 жовтня 2022 року) / За заг. ред. Володимира Носіка, д.ю.н., проф., член-кор. НАПрН: Хмельницький, Хмельницький університет управління і права імені Леоніда Юзькова. 2022. (198 с.). с. 74-79.
7. Власенко Ю.Л. Екологічна політика України в умовах глобалізації// Науковий вісник публічного та приватного права. - Випуск 6, том 1, 2016 р. – с. 134-138.
8. Власенко Ю.Л. Оптимізація законодавства України у сфері забезпечення екологічної безпеки (міжнародно-правовий аспект) // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Юридичні науки. – 2010. – № 82. – С. 36-39.
9. Дмитриєв А.І., Муравйов В.І. Міжнародне публічне право: Навч. посібник / Відп. Редактори Ю.С.Шемшученко, Л.В. Губерський. К.: Юрінком Інтер, 2000. 640с.
10. Екологічне право України: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.К. Попов, А.П. Гетьман, С.В. Разметаєв та ін.: За ред. В.К. Попова та А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2001. С.434-466.
11. Збірник міжнародно-правових актів у сфері охорони довкілля. 2-е вид., доп. Львів: Норма, 2002. 416 с.
12. Кравченко С.М. Механізм реалізації Орхуської конвенції // Вісник екологічної адвокатури № 14, 2001 р. С. 5-7.
13. Краснова М.В. Правове регулювання екологічного інформування в контексті Міжнародних конвенцій: порівняльно-правовий аналіз. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юрид. науки. Випуск 49-51. 2003. С. 73-77.
14. Краснова М. В. Правові аспекти розвитку міжнародно-правового інституту екологічної відповідальності за шкоду, заподіяну навколишньому середовищу // Науково-практичний часопис “Українське право”, 1 (20) 2007. С. 217-229.
15. Правові засади впровадження в Україні Конвенції про біорізноманіття/ за ред. Малишевої Н.Р. К.: Хімджест, 2003. С.33-34.
16. Шомпол О.А. Міжнародно-правові засади забезпечення екологічних прав людини/Шомпол О.А./ Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць/ Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнародних відносин. Київ, 2009. Вип.83, ч.2. С. 183-187.
17. Шомпол О.А. Міжнародно-правові засади доступу до екологічної інформації/Шомпол О.А./Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць/ Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнародних відносин. Київ, 2008. Вип.80, ч.2. С. 217-220.
18. Шомпол О.А. Вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань / О.А.Шомпол.Монографія.Чернівці: Кондратьєв А.В.,2018. 204с.

19. Шевкунова Є. О. Джерела міжнародного екологічного права: становлення та розвиток: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.11. «Міжнародне право» / Є. О. Шевкунова. – К., 2014. – 18 с.
20. Шпарик Н.Я. Міжнародно-правові акти як джерела екологічного права./Н.Я.Шпарик. Автореф. на здоб. наук. ступен...к.юр.н. по спеціальності 12.00.06. - земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право. КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2017. 20 с.
21. Elli Louka. International Environmental Law. Fairness, Effectiveness, and World Order. Cambridge University Press. 2006. 518 p.
22. Olena Shompol.Olha Sushyk,The Climate change impact on the Human Right to Environmental Conditions of a specified quality (safe, clean, healthy and sustainable Environment) : some International and Ukrainian Environmental Law Issues // *Review of European and Comparative Law* 36 (1), 2019, p. 93-112.

11. Додаткові електронні ресурси:

1. Корнєєв Ю.В, Яцишин Р.В. Міжнародне співробітництво України в екологічній сфері. URL:<file:///C:/Users/pc/Downloads/6748-16724-1-SM.pdf>
2. Ісакова В.М.Принципи міжнародного екологічного права: історія формування./ Науковий вісник публічного та приватного права. Вип. 5. Том 2. 2018. URL:http://nvppp.in.ua/vip/2018/5/tom_2/4.pdf
3. Короткий Т.Р. Екологізація міжнародного права. URL: <http://www.naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom10/19.pdf>
4. Кондур Е. Поняття та історія становлення екологічних прав і обов'язків людини і
5. Шульга Є.В. Окремі аспекти ефективності міжнародно-правового захисту прав людини на сприятливе навколишнє середовище / Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України.2015.Вип.213. Ч. 1.URL:<http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pravo/article/viewFile/5107/5021>
6. Шомпол О.А. Міжнародно-правові засади забезпечення екологічних прав людини / Актуальні проблеми міжнародних відносин. Вип. 83. (Ч. II). 2009. URL:<http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/424/391>
7. Onita Das, Environmental protection, Security and Armed Conflict: A Sustainable Development Perspective (Edward Elgar, 2013): https://books.google.ie/books?hl=en&lr=&id=1yArGIF2S_wC&oi=fnd&pg=PR3&dq=environmental+responsibility+in+armed+conflict+&ots=Tqou_AO00J&sig=so4CNYUzI2UKtsrHJKv6j_VreBE&redir_esc=y#v=onepage&q=environmental%20responsibility%20in%20armed%20conflict&f=false